

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Redaktsiooni jõustumise kp:
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:
Avaldamismärge:

Riigikogu
seadus
terviktekst
01.01.2024
Hetkel kehtiv
RT I, 06.07.2023, 47

Kooseluseadus

Vastu võetud 09.10.2014
[RT I, 16.10.2014, 1](#)
jõustumine 01.01.2016

Muudetud järgmiste aktidega

Vastuvõtmine
20.06.2023

Avaldamine
[RT I, 06.07.2023, 6](#)

Jõustumine
01.01.2024, osaliselt 01.10.2023

1. peatükk Kooselulepingu sõlmimise kord

1. jagu Kooselulepingu sõlmimine

§ 1. Kooselulepingu sõlmimise eeldused

- (1) Kooselulepingu võivad sõlmida kaks füüsilist isikut, kellest vähemalt ühe elukoht on Eestis.
- (2) Kooselulepingu võivad sõlmida teovõimelised täisealised isikud.
- (3) Piiratud teovõimega täisealine isik võib kooselulepingu sõlmida üksnes juhul, kui ta saab piisavalt aru kooselulepingu õiguslikest tagajärgedest. Kui isikule on määratud eestkostja, eeldatakse, et isik ei saa aru kooselulepingu õiguslikest tagajärgedest, välja arvatud juhul, kui eestkostja nimetamise määrusest tuleneb teisiti.
- (4) Kooselulepingu sõlmimise lubadus ei anna alust kooselulepingu sõlmimise nõudeks ega kahju hüvitamise nõudeks juhul, kui lubadust ei täideta. Käesoleva lõike esimeses lauses sätestatud kõrvalekalduv kokkulepe on tühine.

§ 2. Kooselulepingu sõlmimist välistavad asjaolud

- (1) Kooselulepingut ei või sõlmida isikute vahel, kellest vähemalt üks on kooselulepingu sõlmimise ajal abielus või registreeritud kooselus.
[[RT I, 06.07.2023, 6](#)- jõust. 01.01.2024]
- (2) Omavahel ei või kooselulepingut sõlmida otsejoones üleneja ja alaneja sugulane.
- (3) Isik ei või kooselulepingut sõlmida enda õe, venna, poolõe või poolvennaga.
- (4) Käesoleva paragrahvi lõigetes 2 ja 3 sätestatu kehtib ka siis, kui isikute sugulussuhe on ühe isiku lapsendamise tagajärjel lõppenud.
- (5) Kooselulepingut ei või omavahel sõlmida isikud, kelle käesoleva paragrahvi lõigetes 2 ja 3 nimetatud sugulussuhe põhineb lapsendamisel.

§ 3. Kooselulepingu sõlmimise kord

- (1) Kooseluleping sõlmitakse notariaalselt tõestatud vormis.

(2) Kooseluleping sõlmitakse isiklikult ühel ajal kohal viibides. Kooselulepingu sõlmimise tahteavaldus ei või olla tingimuslik.

(3) Notar kontrollib kooselulepingu sõlmimise eeldusi ja takistusi. Notar ei või toimingut teha, kui on alust eeldada, et esineb kooselulepingu kehtetuks tunnistamise või tühisuse alus.
[RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.01.2024]

(4) Notar annab kooselulepingu kohta andmed rahvastikuregistrisse käesolevas seaduses ja rahvastikuregistri seaduses sätestatud korras ning teeb registreeritud elukaaslaste varaliste õiguste kohta abieluvararegistrisse kanded käesolevas seaduses ja abieluvararegistri seaduses sätestatud korras.
[RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.10.2023]

§ 3¹. Kooselulepingu kanne

Kooselulepingu sõlmimise kohta annab notar rahvastikuregistrisse järgmised andmed:

- 1) mõlema registreeritud elukaaslase isikunimi ja isikukood;
- 2) kooselulepingu sõlmimisel valitud uus perekonnanimi;
- 3) kooselulepingu sõlmimise kuupäev ja koht;
- 4) notari ametitoimingu number;
- 5) kooselulepingu tõestanud notari nimi.

[RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.10.2023]

2. jagu Kooselulepingu kehtetus

§ 4. Kooselulepingu kehtetuks tunnistamise alused

(1) Kooseluleping tunnistatakse kehtetuks, kui:

- 1) kooselulepingut sõlmides on rikutud nõuet elukoha, täisealisuse või teovõime kohta;
- 2) esineb käesoleva seaduse § 2 lõigetes 1–5 sätestatud kooselulepingu sõlmimist välistav asjaolu;
- 3) kooselulepingut sõlmides on rikutud käesoleva seaduse § 3 lõikes 2 ettenähtud korda;
- 4) vähemalt ühel kooselulepingut sõlmida soovival isikul oli kooselulepingu sõlmimise ajal vaimutegevuse ajutine häire või ta oli muul põhjusel otsusevõimetu;
- 5) kooseluleping on sõlmitud pettuse, ähvarduse või vägivalda mõjul, sealhulgas poole tervises seisundit või muid isiklike asjaolusid varjates, kui see asjaolu on kooselulepingu sõlmimise seisukohalt oluline.

(2) Kooselulepingu sõlmimise kehtetuks tunnistamist ei ole õigus nõuda, kui pool on varjanud oma varalist seisundit.

§ 5. Kooselulepingu kehtetuks tunnistamisest keeldumise alused

Kooselulepingut ei tunnistata kehtetuks, kui:

- 1) on rikutud elukoha nõuet, kuid kooselulepingu kehtetuks tunnistamise ajaks on vähemalt ühe registreeritud elukaaslase elukoht Eestis;
- 2) on rikutud täisealisuse nõuet, kuid registreeritud elukaaslane kiidab täisealiseks saades kooselulepingu heaks;
- 3) on rikutud teovõime nõuet, kuid täisealine registreeritud elukaaslane, kelle teovõime oli kooselulepingu sõlmimise ajal piiratud, kiidab pärast teovõime taastumist kooselulepingu heaks;
- 4) otsusevõimetuse seisundis kooselulepingu sõlminud registreeritud elukaaslane kiidab pärast otsusevõime taastumist kooselulepingu heaks.

§ 5¹. Hagi esitamise õigus

(1) Kooselulepingu kehtetuks tunnistamise hagi võib esitada:

- 1) käesoleva seaduse § 4 lõike 1 punktide 1–5 alusel kumbki registreeritud elukaaslane;
- 2) käesoleva seaduse § 4 lõike 1 punkti 1 rikkumise korral lisaks käesoleva lõike punktis 1 nimetatud isikutele ka valdkonna eest vastutav minister;
- 3) käesoleva seaduse § 2 lõike 1 rikkumise korral lisaks käesoleva lõike punktis 1 nimetatud isikutele ka muu isik, kelle õigusi on kooselulepingu sõlmimisega rikutud;
- 4) registreeritud elukaaslane, kes on kooselulepingu sõlminud pettuse, ähvarduse või vägivalda mõjul.

(2) Piiratud teovõimega täisealine registreeritud elukaaslane võib hagi esitada eestkostja nõusolekul. Piiratud teovõimega registreeritud elukaaslase eest võib hagi esitada ka eestkostja.

[RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.01.2024]

§ 5². Kooselulepingu kehtetuks tunnistamise hagi esitamise õiguse lõppemine

(1) Kooselulepingu kehtetuks tunnistamise hagi suhtes aegumist ei kohaldata.

(2) Kui kooseluleping on sõlmitud otsusevõimetuse seisundis, võib kooselulepingu kehtetuks tunnistamise hagi esitada ühe aasta jooksul otsusevõime taastumisest arvates.

(3) Kui kooseluleping on sõlmitud pettuse, ähvarduse või vägivalla mõjul, võib kooselulepingu kehtetuks tunnistamise hagi esitada ühe aasta jooksul eksimusest või pettusest teadasaamisest või ähvarduse või vägivalla mõju lakkamisest arvates.

(4) Piiratud teovõimega registreeritud elukaaslase seadusliku esindaja jaoks algab hagi esitamise tähtaeg varemalt päeval, kui talle saavad teatavaks kooselulepingu kehtetuks tunnistamist võimaldavad asjaolud. Kui piiratud teovõimega registreeritud elukaaslase seaduslik esindaja ei ole hagi õigel ajal esitanud, võib pool esitada hagi ise kuue kuu jooksul teovõime taastumisest arvates.

(5) Kui kooseluleping on lõppenud, ei saa hagi enam esitada, välja arvatud juhul, kui kooselulepingu sõlmimise ajal oli vähemalt üks pooltest abielus või registreeritud kooselus.
[RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.01.2024]

§ 6. Kooselulepingu kehtetuks tunnistamise tagajärjed

(1) Kui kooselulepingu kehtetuks tunnistamise kohtuotsus on jõustunud, on kooseluleping tühine algusest peale.

(2) Kooselulepingu tühisuse korral on tühised ka kooselulepinguga seonduvad tehingud, mida registreeritud elukaaslane ei oleks eelduslikult teinud, kui kooselulepingut ei oleks sõlmitud. Kui pooltevahelistest suhetest ei tulene teisiti, kohaldatakse nende varalistele suhetele seltsingu kohta sätestatud.

(3) Kui kooseluleping tunnistatakse kehtetuks põhjusel, et üks registreeritud elukaaslane varjas teise registreeritud elukaaslase eest, et ta on juba abielus või kooselulepingu sõlminud või mõjutas teist registreeritud elukaaslast kooselulepingut sõlmima pettuse, ähvarduse või vägivallaga, võib kohus temalt välja mõista elatise temaga kehtetus kooselus olnud isikule, kohaldades perekonnaseaduses lahutatud abikaasa ülalpidamise kohta sätestatud.

2. peatükk Koselulepingu õiguslikud tagajärjed

1. jagu Koselulepingu üldised õiguslikud tagajärjed

§ 7. Registreeritud elukaaslaste kooselu ning nende õigused ja kohustused

(1) Kooselulepingu sõlmimisega kohustuvad kooselulepingu sõlminud pooled (edaspidi *registreeritud elukaaslasted*) teineteist vastastikku toetama ja ülal pidama. Registreeritud elukaaslastel on teineteise suhtes võrdsed õigused ja kohustused. Nad korraldavad kooselu ühiselt, pidades silmas teineteise heaolu ning vastutades teineteise ees kooseluga seotud kohustuste täitmise eest.

(2) Välismaal registreeritud kooselu loetakse Eestis kehtivaks vastavalt rahvusvahelise eraõiguse seaduses sätestatule.

§ 8. Kooselulepingu abielu sõlmimist välistava asjaoluna [Kehtetu -RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.01.2024]

§ 9. Registreeritud elukaaslaste ülalpidamiskohustus

(1) Registreeritud elukaaslastel on vastastikku kohustatud oma tööga ja varaga perekonda ülal pidama.

(2) Ülalpidamine hõlmab tegevust ja varalisi panuseid, mis on perekonna elutingimuste kohaselt vajalikud ühise majapidamise kulude katteks ning perekonna tavapäraste ja erivajaduste rahuldamiseks.

(3) Registreeritud elukaaslastel võivad kooselulepingu sõlmimisel muu hulgas kokku leppida, et ülalpidamist tuleb anda korrapäraselt makstavate rahasummadena käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud alustel ka siis, kui kooseluleping on lõppenud.

(4) Registreeritud elukaaslastel võivad kooselulepingus kokku leppida lahuselu korral või kooselulepingu lõppemise järel korrapäraselt makstava rahasummana antava ülalpidamise andmise viisis ja suuruses.

(5) Registreeritud elukaaslastel võivad kooselulepingus kokku leppida, et kooselu lõppemisel kohaldatakse ülalpidamiskohustusele perekonnaseaduse 5. peatüki 2. jaos lahutatud abikaasa ülalpidamise kohta sätestatud.

§ 10. Registreeritud elukaaslane ülalpidamist andma kohustatud isikute järjestuses

(1) Registreeritud elukaaslane annab ülalpidamist abivajavale registreeritud elukaaslasele enne tema sugulasi. Kui registreeritud elukaaslane ei ole tema muid kohustusi ja varalist seisundit arvestades võimeline andma registreeritud elukaaslasele ülalpidamist oma tavalist ülalpidamist kahjustamata, annavad ülalpidamist isikud, kes on seda kohustatud tegema järgmisena.

(2) Käesoleva paragrahvi lõiget 1 kohaldatakse ka registreeritud elukaaslaste ülalpidamiskohustustele, milles nad on käesoleva seaduse § 9 kohaselt kokku leppinud.

(3) Nõudeõiguse üleminekule kohaldatakse perekonnaseaduse § 106 lõikes 2 sätestatud.

§ 11. Tehingud kooselu korraldamiseks

(1) Tehingust, mille registreeritud elukaaslane teeb kooselu korraldamise huvides või perekonna muude tavapäraste vajaduste katmiseks, tekib registreeritud elukaaslaste solidaarkohustus, kui tehingu ulatus ei ületa registreeritud elukaaslaste elutingimuste kohast mõistlikku määra.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tehingu kohustatud poole suhtes on registreeritud elukaaslased solidaarvõlausaldajad.

(3) Registreeritud elukaaslased ei või käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud omavahelise kokkuleppega võlausaldaja kahjuks kõrvale kalduda.

§ 12. Vastutus teise registreeritud elukaaslase võetud kohustuse eest

Registreeritud elukaaslane vastutab teise registreeritud elukaaslase võetud kohustuse täitmise eest niivõrd, kui võrd registreeritud elukaaslane võib teda esindada või teda oma toimingutega kohustada.

§ 13. Hoolekohustuse ulatus

Registreeritud elukaaslased peavad kooselulepingust tulenevaid kohustusi täites ilmutama teineteise vastu niisugust hoolt, nagu nad rakendavad oma asjades.

§ 14. Perekonna eluase

Perekonna eluasemena käsitatakse eluruumi, kus perekonna liikmed tavapäraselt elavad.

§ 15. Registreeritud elukaaslase suhtlusõigus ja õigus lapsendada

(1) Registreeritud elukaaslasel, kes ei ole teise registreeritud elukaaslase lapse vanem, on õigus suhelda teise registreeritud elukaaslase lapsega perekonnaseaduse § 143 lõike 4 alusel.

(2) Kooselulepingu kehtivuse ajal võib registreeritud elukaaslane lapsendada ainult teise registreeritud elukaaslase lapse perekonnaseaduse 2. osa 11. peatükis sätestatud korras.

(3) Registreeritud elukaaslane võib lapsendada lapse, kelle:

- 1) bioloogiline vanem on teine registreeritud elukaaslane või
- 2) vanem oli teine registreeritud elukaaslane enne kooselulepingu sõlmimist.

(4) Registreeritud elukaaslane võib kooselulepingu kehtivuse ajal lapsendada kolmanda isiku lapse või lapse, kelle vanem ei olnud enne kooselulepingu sõlmimist teine registreeritud elukaaslane, kui käesoleva paragrahvi lõigetes 2 ja 3 sätestatud piirangud oleksid registreeritud elukaaslaste suhtes äärmiselt ebaõiglased.

2. jagu

Registreeritud elukaaslaste varasuhted

§ 16. Registreeritud elukaaslaste varasuhte valik

(1) Kooselulepingu sõlmimisel valivad registreeritud elukaaslased kokkuleppel perekonnaseisutoimingute seaduses ettenähtud korras varasuhte perekonnaseaduse 1. osa 4. peatüki 2. jaos toodud varasuhete liikide hulgast. Varasuhete liikide kohta sätestatud kohaldatakse, arvestamata viiteid perekonnaseaduse 1. osa 3. peatükis sätestatud abielu üldistele õiguslikele tagajärgedele.

(2) Registreeritud elukaaslased võivad kokkuleppel kooselulepinguga varasuhetest kõrvale kalduda, arvestades perekonnaseaduse 4. peatüki 3. jaos abieluvaralepingu kohta sätestatud.

(3) [Kehtetu -RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.01.2024]

3. peatükk

Kooselulepingu lõppemine

1. jagu

Kooselulepingu lõppemise kord

§ 17. Kooselulepingu lõppemise alused

Kooseluleping lõpeb, kui registreeritud elukaaslane sureb, registreeritud elukaaslased sõlmivad omavahel abielu või kui kooseluleping lõpetatakse.

§ 18. Kooselulepingu lõppemine registreeritud elukaaslaste abiellumisel

[RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.01.2024]

Registreeritud elukaaslased võivad sõlmida omavahel abielu. Sellisel juhul tehakse abielukanne rahvastikuregistrisse perekonnaseisutoimingute seaduses sätestatud korras ja kanne abieluvararegistrisse abieluvararegistri seaduses sätestatud korras.

[RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.01.2024]

§ 19. Kooselulepingu lõpetamine kokkuleppel

(1) Kooseluleping lõpetatakse registreeritud elukaaslaste notariaalselt tõestatud tahteavalduste alusel. Tahteavaldus ei või olla tingimuslik. Kui avaldusi ei tehta üheaegselt, lõpetatakse kooselu viimasena tehtud avalduse alusel.

[RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.10.2023]

(2) Kooselulepingu lõpetamisel annab notar andmed rahvastikuregistrisse käesolevas seaduses ja rahvastikuregistri seaduses sätestatud korras ning teeb kande abieluvararegistrisse abieluvararegistri seaduses sätestatud korras.

[RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.10.2023]

(3) Kooselulepingu lõpetamisel registreeritud elukaaslaste kokkuleppel annab notar rahvastikuregistrisse järgmised andmed:

- 1) mõlema registreeritud elukaaslase isikunimi ja isikukood;
- 2) kooselulepingu lõpetamisel nimeseaduse alusel taastatud perekonnanimi;
- 3) kooselulepingu lõpetamise kuupäev ja koht;
- 4) kooselulepingu lõpetamise ametitoimingu number;
- 5) kooselulepingu lõpetamise tõestanud notari nimi.

[RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.10.2023]

§ 19¹. Kooselulepingu lõpetamine kohtus

Kohus lõpetab kooselulepingu ühe registreeritud elukaaslase hagi alusel teise registreeritud elukaaslase vastu, kui registreeritud elukaaslased vaidlevad kooselulepingu lõpetamise või sellega seotud asjaolude üle.

[RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.01.2024]

§ 20. Kooselulepingu lõppemise aeg

Kooselulepingu lõppemise aeg on:

- 1) registreeritud elukaaslase surma korral tema surma hetk;
- 2) registreeritud elukaaslaste omavahel abielu sõlmimise korral abielu sõlmimise hetk;
- 3) kohtus kooselulepingu lõpetamise korral päev, millal kohtuotsus jõustub;
- 4) notari juures kooselulepingu lõpetamise korral kooselulepingu lõpetamise hetk.

[RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.10.2023]

2. jagu

Kooselulepingu lõppemise tagajärjed

§ 21. Kooselulepinguga seonduvate tehingute lõppemine

Kooselulepingu lõppemisel lõpevad ka kooselulepinguga seonduvad tehingud, mida registreeritud elukaaslane ei oleks eelduslikult teinud, kui kooselulepingut ei oleks sõlmitud, välja arvatud käesoleva seaduse §-s 24 sätestatud juhul.

[RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.01.2024]

§ 22. Perekonna eluase ja eluasemega seotud vara kooselulepingu lõppemisel

Kooselulepingu lõppemisel kohaldatakse perekonna eluase ja eluasemega seotud vara suhtes perekonnaseaduse §-des 68–70 sätestatud.

§ 23. Registreeritud elukaaslase suhtlusõigus teise registreeritud elukaaslase lapsega pärast kooselulepingu lõppemist

Registreeritud elukaaslasel, kes ei ole teise registreeritud elukaaslase lapse vanem, on pärast kooselulepingu lõppemist õigus suhelda teise registreeritud elukaaslase lapsega perekonnaseaduse § 143 lõike 4 alusel.

§ 24. Kooselulepingu lõppemise tagajärgede erisused registreeritud elukaaslaste omavahel abielu sõlmimisel

(1) Abielu sõlmimisest alates kohaldatakse registreeritud elukaaslaste vahelistele suhetele perekonnaseaduses abikaasadevaheliste suhete kohta sätestatud.

(2) Kui registreeritud elukaaslastel on kehtiv Eestis sõlmitud kooseluleping ning nad sõlmivad omavahel abielu, ei ole abielu sõlmimine varasuhte lõppemise alus. Abielu sõlmimisel jääb kehtima kooselulepingujärgne varasuhe ning varasuhte alguseks loetakse kooselulepingu sõlmimise hetk.

[RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.01.2024]

(2¹) Abielu sõlmimisel jäävad kehtima registreeritud elukaaslaste varalised kokkulepped käesoleva seaduse § 16 lõike 2 tähenduses. Neid käsitatakse alates abielu sõlmimisest abieluvaralepinguna. Abielu sõlmimisel jäävad kehtima ka muud registreeritud elukaaslaste kooselulepingus sõlmitud kokkulepped ja nendega seonduvad tehingud.

[RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.01.2024]

(3) [Kehtetu -RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.01.2024]

(4) [Kehtetu -RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.01.2024]

(5) [Kehtetu -RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.01.2024]

§ 25. Kooselulepingu taastamine

Kui surnuks tunnistatud registreeritud elukaaslane on elus, loetakse kooseluleping taastatuks, kui kumbki registreeritud elukaaslane ei ole vahepeal uuesti kooselulepingut sõlminud või abiellunud. Kooseluleping loetakse taastatuks pärast surnuks tunnistamise tühistamise kohtuotsuse jõustumist.

4. peatükk Rakendussäte

§ 26. Seaduse jõustumine

Käesolev seadus jõustub 2016. aasta 1. jaanuaril koos rakendusaktidega.

§ 27. Kanded enne 2024. aasta 1. jaanuari sõlmitud kooselulepingute kohta

(1) Kooselulepingu tõestanud notar teeb hiljemalt 2024. aasta 1. jaanuaril abieluvararegistrisse kande ja annab rahvastikuregistrisse andmed enne 2024. aasta 1. jaanuari sõlmitud kooselulepingu kohta, mille kohta ei ole rahvastikuregistrisse andmeid antud või abieluvararegistrisse kannet tehtud. Notar teeb kande ja annab andmed ka juhul, kui registreeritud elukaaslased on teistsugust tahet avaldanud. Hiljemalt 2024. aasta 1. jaanuaril annab notar rahvastikuregistrisse andmed ka enne 2024. aasta 1. jaanuari lõpetatud kooselulepingu lõpetamise kohta.

(2) Notar teeb registreeritud elukaaslaste varaliste õiguste kohta abieluvararegistrisse kanded käesolevas seaduses ja abieluvararegistri seaduses sätestatud korras ning annab kooselulepingu kohta rahvastikuregistrisse käesoleva seaduse §-s 3¹ sätestatud andmed, välja arvatud andmed kooselulepingu sõlmimisel valitud uue perekonnanime kohta.

(3) Kolmanda isiku suhtes on registreeritud elukaaslaste poolt enne 2024. aasta 1. jaanuari valitud varasuhtel ja varalisel kokkuleppel käesoleva seaduse § 16 lõike 2 tähenduses õiguslik tähendus ainult siis, kui see tehingu tegemise hetkel nähtus abieluvararegistrist või selle olemasolu oli kolmandale isikule teada.

[RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.10.2023]

§ 28. Andmed enne 2024. aasta 1. jaanuari kohtus lõpetatud ja kehtetuks tunnistatud kooselulepingute kohta

Kohus annab hiljemalt 2024. aasta 1. jaanuaril rahvastikuregistrisse andmed enne 2024. aasta 1. jaanuari kohtus lõpetatud ja kehtetuks tunnistatud kooselulepingute kohta.

[RT I, 06.07.2023, 6- jõust. 01.01.2024]